herpy

ORMAR

African Brown House Snake

Boaedon fuliginosus

Boaedon fuliginosus är en liten, smal och nattaktiv kvävarorm från Västafrikas savanner, där den ofta lever nära människors hus och äter allt från ödlor till gnagare. Djuren i handeln är härdiga och blir som regel lugna som vuxna, men de har en mycket ivrig matreflex och är skickliga rymlingar.

Familj: Lamprophiidae Tidigare namn: *Lamprophis fuliginosus*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**60-120 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**10-20 år**
Aktiv	**På natten**
Levnadssätt	**Marklevande**
Biotop	**Savann**
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**90 × 45 × 40 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Värmeplats	**30-32 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**40-60 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Valfritt**
Föda	**Ryggradsdjur**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**5-16 ägg**
Kullar per år	**1-4**
Inkubation	**55-65 dagar** vid 29-30 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Boaedon fuliginosus är en smal, slätfjällig orm med ett ovalt huvud, stora ögon med lodräta pupiller och en kroppsfärg som varierar från ljusbrun över oliv till nästan svart. Längs varje sida av huvudet löper som regel en ljus rand från nosen mot mungipan. Vissa individer har ränder, fläckar eller en rödaktig eller orangefärgad skiftning. Färgen kan ändras under livet, till exempel från svart mot oliv. Honorna blir 90-120 cm och väger sällan över 300 g. Hanarna blir 60-75 cm och väger sällan över 150 g, och deras svans är längre än honornas, vilket kan ses redan hos nykläckta ungar.

Släktet *Boaedon* räknades länge till *Lamprophis*, och äldre litteratur använder fortfarande namnet *Lamprophis fuliginosus*. Sedan 2010 är släktet återinfört. Samtidigt har den gamla, vitt utbredda *B. fuliginosus* delats upp i flera arter: *B. fuliginosus* i snäv bemärkelse är begränsad till Västafrika, medan bestånden i södra och sydöstra Afrika i dag förs till *B. capensis*, och andra bestånd hör till arter som *B. lineatus*, *B. olivaceus*, *B. angolensis* och *B. perisilvestris*. Många djur i hobbyn säljs fortfarande som *B. fuliginosus*, men härstammar från bestånd som i dag räknas som *B. capensis*, och linjerna är ofta inte dokumenterade. Skötseln är i praktiken densamma för hela gruppen, och siffrorna här gäller *Boaedon* från savann och kulturlandskap.

Arten är ofarlig för människor. Ungar kan vara snabba och bitska, och tänderna är långa, så ett bett kan ge små, blödande rispor. Vuxna blir som regel lugna i handen. Det finns många avlade färg- och teckningsvarianter, men vägledningen handlar om arten i sin naturliga form.

Utbredning och livsmiljö

Boaedon fuliginosus i snäv bemärkelse lever i Västafrikas savannområden, från Mauretanien och Senegal österut genom Guinea, Sierra Leone, Liberia, Elfenbenskusten, Burkina Faso, Mali, Ghana, Togo, Benin, Niger och Nigeria till Kamerun, Tchad och Centralafrikanska republiken.

Äldre källor anger en mycket större utbredning över stora delar av Afrika söder om Sahara och ända till Kap. Dessa bestånd räknas i dag som andra arter. Den exakta utbredningen av *B. fuliginosus* är inte slutgiltigt avgränsad, eftersom inte alla bestånd har undersökts. Djur från södra Afrika hör till *B. capensis*.

> **Naturlig utbredning:** Mauretanien, Senegal, Gambia, Guinea-Bissau, Guinea, Sierra Leone, Liberia, Côte d’Ivoire, Burkina Faso, Mali, Ghana, Togo, Benin, Niger, Nigeria, Kamerun, Tchad och Centralafrikanska republiken.

LIVSMILJÖ

B. fuliginosus finns i savann, snår och skogsbryn, och den är vanlig i och omkring byar och städer, där möss, råttor och ödlor samlas. Ormen är nattaktiv och tillbringar dagen gömd under stenar, trädstammar, avfall och i hål i marken eller i murverk.

Klimatet i utbredningsområdet är tropiskt med en regntid och en torrtid. Dagstemperaturen ligger stora delar av året på 28-35 °C, och nätterna är svalare. Bytet är opportunistiskt: ödlor, grodor, fladdermöss, små däggdjur och ibland små fåglar, som ormen kväver genom att slingra sig om dem. Många vilda djur bär ärr efter strider med stora bytesdjur eller angrepp från rovdjur.

Skötsel

TERRARIET

En vuxen *B. fuliginosus* ska ha ett terrarium på minst 90 × 45 × 40 cm. Större är alltid bättre, och stora honor trivs i 100 × 50 × 40 cm. Arten är nyfiken och aktiv på natten och utnyttjar golvytan, så längd och bredd är viktigare än höjd.

Terrariet ska vara helt rymningssäkert. Ormarna är smala och starka nog att pressa sig genom även små springor, till exempel mellan skjutdörrar, och ungar är särskilt skickliga på det. Lock och dörrar ska sluta tätt och kunna låsas.

Botten är ett lager på minst 5 cm obehandlad trädfiber, aspspån eller kokosfiber. Arten gräver gärna, och en djup botten ger trygghet. Arten äter mycket och lämnar motsvarande mycket avföring, så botten ska ses över dagligen och bytas helt med jämna mellanrum. Tidningar eller hushållspapper är ett billigt alternativ.

Inred med två tätslutande gömställen, ett i den varma och ett i den svala änden, och ett fuktigt gömställe med sphagnum, som hjälper vid ömsningen. Grenar, bark och kork ger variation. Djuren hålls enskilt, eftersom de är så ivriga efter föda att de kan äta upp varandra.

TEMPERATUR

Terrariet ska ha en tydlig temperaturgradient. På dagen är det 24-28 °C i terrariet, med omkring 24 °C i den svala änden. Den varmaste platsen, där ormen kan ligga och värma sig, ska vara 30-32 °C. På natten är 20-24 °C lämpligt, och det är bra att temperaturen sjunker lite.

Värmen kommer bäst från en värmematta eller en värmekabel i ena änden eller från ett keramiskt värmeelement eller en lampa. Alla värmekällor styrs av en termostat med givare vid den varmaste platsen. En termostat är inte valfri, för oreglerade värmekällor ger temperaturtoppar som kan skada djuret. Mät temperaturen med två termometrar, en i varje ände, och kontrollera att ytan där ormen ligger inte blir varmare än 32 °C.

Avelsdjur får en svalare period på vintern: värmepunkten stängs av, nattemperaturen är 18-20 °C, och dagstemperaturen är 24-26 °C. Utfodringen sätts ner kraftigt eller stoppas helt för honor i gott hull. Djur som inte avlas behöver ingen vintervila.

Läs mer: Värme och temperatur Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska ligga på 40-60 %. Det uppnås i de flesta vardagsrum med en vattenskål, och det är sällan nödvändigt att spraya. Mät med en hygrometer mitt i terrariet, och se till att ventilationen är god, så att fukten inte ger mögel och bakterietillväxt.

Färskt vatten ska vara tillgängligt hela tiden i en tung skål som inte välter. Vattnet byts dagligen. Honor lägger gärna ägg i vattenskålen om det inte finns en läggbox.

Vid ömsning hjälper ett fuktigt gömställe med sphagnum. Hänger det rester av gammalt skinn på ormen ska det fuktiga gömstället stå framme hela tiden. Skinnet ska gå av i ett stycke, och ögonen ska vara klara efteråt.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

B. fuliginosus är nattaktiv och behöver inte starkt ljus. En fast ljusrytm på omkring 12 timmar ljus och 12 timmar mörker året runt ger en klar dygnsrytm. UVB är inte nödvändigt för friska djur som får hela byten, men ett svagt UVB-ljus motsvarande Ferguson-zon 1-2 kan användas, så länge ormen har gömställen i skuggan och aldrig tvingas ligga i ljuset. Glas och plast blockerar UVB, så en fönsterplats ger inget UVB och kan göra terrariet för varmt.

Direkt, kraftig belysning stressar arten. Vanligt rumsljus eller en LED-lampa på timer räcker.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Boaedon fuliginosus kväver sitt byte, har en kraftig matreflex och äter nästan alltid. Den matas med hela, upptinade möss eller små råttor, aldrig med levande bytesdjur. Bytet ska vara ungefär lika tjockt som ormens bredaste ställe och aldrig mer än 1,5 gånger så tjockt.

- Nykläckta ungar får nyfödda möss och går gradvis över till större musungar när de växer. Ungar matas var 5:e-7:e dag.
- Vuxna honor matas var 10:e-14:e dag med möss eller små råttor.
- Hanar är mindre och får mindre byte, till exempel vuxna möss.

Arten blir lätt överviktig, och överviktiga djur förökar sig dåligt och får följdsjukdomar. Håll en fast rytm, och låt ett tjockt djur komma ner i normal vikt i stället för att erbjuda mer. Ormen ska ha en avrundad, men inte fet kroppsform utan synlig ryggrad. Byte som inte tagits efter några timmar tas bort.

Hanar kan under parningstiden ha uppehåll med födan. Det är normalt; fortsätt bara att erbjuda föda en gång i veckan. Bytet ges med en lång pincett, så att ormen inte förväxlar handen med föda.

BETEENDE OCH HANTERING

Ungar och halvvuxna kan vara snabba, bitska och oroliga, och de kan hoppa ut ur terrariet som en utlöst fjäder när locket öppnas. Öppna därför locket försiktigt över ett säkert ställe. De flesta vuxna blir lugna och tål hantering väl, men temperamentet är individuellt, och vissa förblir nervösa.

Ormen har en mycket ivrig matreflex och långa tänder. Tvätta händerna före hantering, så att de inte doftar av mus, och undvik att hantera direkt efter utfodring. Lugn, jämn hantering stärker tillvänjningen.

Arten hålls enskilt. Samhållning med artfränder ger risk för att en orm äter upp en annan, och hanar och honor hålls åtskilda, även när de används i avel, så att honan inte parar sig hela tiden. De möts bara under en kort parningsperiod.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Honor är väsentligt större än hanar, och hanens svans är längre och tjockare vid roten, vilket kan ses redan hos nykläckta ungar. Könet kan bestämmas genom att trycka fram hemipenerna hos nykläckta djur och med en sond hos unga och vuxna djur, som hos andra ormar. Båda delarna bör utföras av en erfaren person.

Arten blir könsmogen snabbt och vid små storlekar, men honor bör först avlas när de är fullt utvuxna och i gott hull. Åldern för könsmognad är inte dokumenterad.

PARNING

Arten kan avlas hela året, men en svalare vinterperiod ger kontroll över äggläggningen och vila för honan (se temperatur). Honan ska ha minst sex månader om året utan parning, eftersom upprepade kullar belastar kroppen och förkortar avelslivet.

Hanen och honan sätts ihop under en kort parningsperiod och skiljs åt igen efteråt. Håll uppsikt under parningen, eftersom arten är snabb att gripa det den uppfattar som byte.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger ägg 6-8 veckor efter parningen, och omkring två veckor före läggningen ömsar hon skinn. En kull är på 5-16 ägg, och i fångenskap kan en hona lägga upp till fyra kullar om året. Det förkortar avelslivet, eftersom hon bara kan bilda ett begränsat antal ägg under sitt liv: med tre eller fyra kullar om året lägger hon bara fertila ägg i omkring fyra år.

Ge honan en läggbox före läggningen: en plastbehållare med hål i locket och fuktig torvmossa eller sphagnum. Utan den lägger arten ofta i vattenskålen.

INKUBATION

Äggen flyttas försiktigt till en kläckningslåda med fuktig vermikulit (lika delar vatten och vermikulit efter vikt) och små lufthål. Vänd inte äggen, för då kan fostret drunkna. Äggen kläcks efter omkring 60 dagar vid 29-30 °C.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är 20-25 cm långa vid kläckningen och hålls enskilt i små lådor med gömställe, vattenskål och lätt fuktig botten. Första måltiden är en nyfödd mus efter första ömsningen. De växer snabbt och når vuxenstorlek på två till tre år. Öppna lådorna försiktigt, eftersom ungarna är snabba och kan hoppa ut och skada sig vid fall.

Hälsa och vanliga misstag

Boaedon fuliginosus är härdig, och de flesta problem beror på fel i skötseln:

- Övervikt: för frekvent eller för stor utfodring ger dålig förökningsförmåga och andra följdsjukdomar.
- Kvarsittande skinn: för låg luftfuktighet. Ge ett fuktigt gömställe, och kontrollera att hela skinnet, även ögonlock och svansspets, har gått av.
- Luftvägsinfektion: väsande andning, slem från näsa och mun och öppen mun. Kan bero på för låg temperatur, för hög fukt eller dålig ventilation.
- Munröta: rodnad, slem och var i munnen.
- Kvalster och fästingar: titta efter små mörka prickar, särskilt vid ögon och läppar.
- Äggläggningsproblem: en hona som inte lägger, eller som är tydligt sjuk, ska till veterinär.

Håll terrariet rent, och byt botten ofta. Gå till veterinär med erfarenhet av kräldjur vid aptitlöshet utöver parningstiden, ojämn ömsning, svullnader eller andningsbesvär.

Läs mer: Vanliga sjukdomar och tecken på sjukdom

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.